

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

ในการสร้างสรรค์วรรณคดี ซึ่งเป็นศิลปะที่เกิดจากการเรียบเรียง ถ้อยคำนั้น กวีต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน 3 ส่วนคือ ภาษา เนื้อหา และรูปแบบ (วิภา กงกะนันท์, 2523 : 9) เกี่ยวกับองค์ประกอบดังกล่าว นั้น ม.ล. บุญเหลือ เทพขสุวรรณ (2522 : 2-8) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาที่ เลือกสรรมาใช้ในวรรณคดีต้องเป็นภาษาที่กระตือรือร้น มีเสียง จังหวะและความหมาย โดยเนื้อหาได้มาจากชีวิตมนุษย์ สำหรับรูปแบบสามารถจำแนกได้ 2 ประเภท คือ ร้อยกรอง (Poetry) และร้อยแก้ว (Prose)

การแต่งวรรณคดีแต่ละประเภท นอกจากกวีจะต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว กวีไทยส่วนใหญ่มีจะคำนึงถึงธรรมเนียมนิยม หรือชนบ (Convention) ในการแต่งวรรณคดี (บุญเหลือ เทพขสุวรรณ, 2522 : 37) เป็นที่น่าสังเกตว่า การแต่งวรรณคดีไทยได้ถือปฏิบัติในเรื่องธรรมเนียมมาแต่โบราณจนกลายเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง กล่าวคือวรรณคดีไทยส่วนใหญ่จะเริ่มเรื่องด้วยการไหว้ครู ในการดำเนินเรื่องมีบทชมธรรมชาติ บทแต่งองค์ทรงเครื่อง หรือบทชมทัพในเรื่องที่มีการรบ

เกี่ยวกับบทแต่งองค์ทรงเครื่องของตัวละครนั้นพบว่า วรรณคดีไทยส่วนใหญ่เมื่อตัวละครโดยเฉพาะพระมหากษัตริย์ หรือพระบรมวงศานุวงศ์จะเสด็จออกว่าราชการหรือไปทัพ กวีมักจะแต่งบทลงสร้าง และบทแต่งองค์ก่อนเสมอ บทดังกล่าวนี้จะกล่าวถึงเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับต่าง ๆ ไว้เป็นจำนวนมาก และในบรรดาเครื่องประดับเหล่านั้น แหวนจัดเป็นเครื่องประดับอย่างหนึ่งที่กวีกล่าวถึงอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะการสวมแหวนเป็นส่วนหนึ่ง

ของวัฒนธรรมการแต่งกายของคนไทย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยวิทยาธรราช,
2533 : 238-242) วรรณคดีซึ่งสะท้อนเรื่องราวชีวิตมนุษย์จึงรับเอา
วัฒนธรรมนี้มาใช้กับตัวละครด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีวรรณคดีไทยอีกหลาย
เรื่อง ซึ่งนอกจากจะใช้แหวนเป็นเครื่องประดับแล้ว กวียังนำแหวนมาใช้
ประยอชนในแง่มุมอื่น ๆ ที่แตกต่างไปจากแหวนธรรมดาทั่วไป

ตัวละครที่ธรรมชาติของมนุษย์ต้องการรับรู้เรื่องราวอันต่างไปจาก
เรื่องที่พบเห็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นเมื่อกวีจะสร้างงานตามความต้องการ
ของตนและเพื่อเพื่อนมนุษย์ กวีจึงต้องใช้จินตนาการสร้างสรรค์เรื่องราวใน
วรรณคดีให้อยู่ในลักษณะต่าง ๆ เช่น กล่าวถึงอำนาจของสิ่งเร้นลับ ชีวิตของ
มนุษย์ การผจญภัยที่ตื่นเต้น โศกโศก หรืออิทธิฤทธิ์และปาฏิหาริย์ของตัวละคร
 เป็นต้น ดังปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยหลายเรื่อง เช่น ไกรทอง
เสภาขุนช้างขุนแผน โคบุตร ลักษณวงศ์ สมุทรโฆษคำฉันท์ รามเกียรติ์ และ
อุกฤษ กวีมักจะกล่าวถึงเหตุการณ์เกินปกติวิสัยที่มนุษย์จะเป็นไปได้ หรือบันดาล
ให้เกิดขึ้นได้ เช่น การแปลงกาย การเหาะเหินเดินอากาศ หรือการสู้รบ
ด้วยอาวุธวิเศษ เนื้อหาของวรรณคดีไทยเหล่านี้แม้จะมาจากชีวิตมนุษย์
แต่ก็อาศัยจินตนาการที่กว้างขวางมาประกอบกับศิลปะในการใช้ถ้อยคำ
และเลือกรูปแบบคำประพันธ์ที่เหมาะสมเพื่อสร้างเรื่องราวให้แปลก แตกต่าง
ไปจากชีวิตจริง ดังที่ วิทย์ ศิวะศรียานนท์(2531 : 93) กล่าวไว้ว่า
เรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในวรรณคดีไทยโดยมากห่างไกลจากชีวิต
ของคนไทยสามัญ และชีวิตของคนทั่วไปในสมัยปัจจุบันนี้ด้วย เรื่องราวเหล่านี้
วิจิตรพิสดาร เต็มไปด้วยอิทธิฤทธิ์และปาฏิหาริย์ ซึ่งถ้าไม่ได้เป็นด้วย
ความเคยชินแล้ว เราจะเห็นว่าแปลกเป็นอันมาก

แม้โลกวรรณคดีจะเป็นโลกสมมติ แต่เป็นโลกสมมติที่กวี
นำความจริงกับจินตนาการมาผสมผสานกันอย่างกลมกลืน เกิดเป็นความ
สมจริง (เจตนา นาควัชระ, 2521 : 51) ทำให้ผู้อ่านเข้าถึงวรรณคดี
เรื่องนั้น ๆ ได้ เช่นเมื่อกวีกล่าวถึงแหวนในวรรณคดี กวีก็จินตนาการให้แหวน
เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะนำไปรวมกับองค์ประกอบอื่น ๆ ทำให้เรื่องดำเนินไป

อย่างมีเอกภาพ เช่น เรื่องไกรทองใช้แหวนแปลงร่างสัตว์เป็นมนุษย์ เรื่องโคบุตรใช้แหวนเป็นอาวุธทำลายศัตรู เป็นต้น การที่กวีนำแหวนมาใช้ในลักษณะต่าง ๆ จัดเป็นจินตนาการในลักษณะเกินจริง ซึ่ง เจตนา นาควัชระ (เรื่องเดียวกัน : 4) ได้กล่าวว่า "อาจจะเป็นที่ดึงดูดความสนใจเรา ในฐานะผู้อ่านได้ดีกว่าประสบการณ์ที่อาจจะเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ หรือเป็นของที่ใกล้ตัวก็ได้" ดังนั้นการใช้จินตนาการเกี่ยวกับแหวนดังกล่าวจึงนับว่าเป็นความสามารถของกวีที่จะทำให้เรื่องได้อรรถรสยิ่งขึ้น

นอกจากกวีได้นำแหวนซึ่งเป็นเครื่องประดับอย่างหนึ่งมาใช้ในการแต่งวรรณคดีซึ่งเป็นไปตามขนบนิยามแล้ว กวียังนำแหวนมาใช้ประโยชน์อื่น ๆ อีก เช่น ใช้เป็นวัตถุมงคล ใช้แปลงกาย ใช้เป็นอาวุธ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เรื่องดำเนินไปตามที่กำหนดไว้ หรือเพื่อสร้างตัวละครให้มีบทบาทตามที่คาดหมาย แสดงให้เห็นว่า กวีนำแหวนมาประกอบในการสร้างจินตนาการให้เนื้อเรื่องมีความสนุกสนานได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาเรื่องแหวนในวรรณคดีไทย เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ลักษณะ วิธีการนำมาใช้ และศึกษาถึงความสำคัญของแหวนในฐานะที่เป็นองค์ประกอบของเรื่องว่ามีลักษณะและรายละเอียดเป็นประการใด

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารทั้งที่ให้ข้อมูลเรื่องแหวน ซึ่งใช้เป็นเครื่องประดับร่างกาย และแหวนที่ปรากฏในวรรณคดีไทย เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารดังกล่าวมาใช้ประกอบการวิจัย โดยเรียงตามลำดับดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับแหวนซึ่งใช้เป็นเครื่องประดับร่างกาย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2538 : 883)

ให้ความหมายของคำว่า "แหวน" ไว้ว่า "แหวน (แหวน) น. เครื่องประดับสำหรับสวมนิ้ว ทำด้วยเงินหรือทอง เป็นต้น

วิวัฒนาการในการใช้เครื่องประดับของมนุษย์นั้น คณิศา เลชะกุล (2527 : 53-56) ได้เสนอไว้ในบทความเรื่อง "อัญมณี" ว่า ในสมัยหินมีการนำเปลือกหอย เขี้ยวและงาช้างมาทำสร้อยคอเพื่อเป็นเครื่องประดับ และเป็นเครื่องรางของขลัง สมัยยุคโลหะใช้เครื่องประดับทำด้วยทองคำ วัสดุนำไปหล่อมือ หัวเข็มขัด แหวนนิ้วเท้า แหวนนิ้วมือ ต่างหูและลูกกระพรวน ครั้นถึงสมัยประวัติศาสตร์มีแหวนทำด้วยทองคำ สมัยทวารวดีใช้อัญมณีประดับทอง เช่น แหวนฝังมณีหลังเบ็ชสีแดง¹ ที่หัวแหวน สมัยสุโขทัยถึงกรุงศรีอยุธยาและอัญมณีเป็นเครื่องประดับ สมัยอสุทธานิยมเช่นเดียวกับสุโขทัย เมื่อถึงสมัยรัตนโกสินทร์นิยมกันว่าเพชรเป็นอัญมณีที่มีค่าสูงสุด และนิยมนำอัญมณี 9 ชนิดคือ เพชร ทับทิม มรกต บุษราคัม โทเมน นิล มุกดา เพทาย และไพฑูริย์ มาทำเป็นเครื่องประดับ เช่น พระขำมรงค์คนพแก้ว

พชร โมสิกรัตน์ (2533 : 240-241) ได้แบ่งเครื่องตกแต่งร่างกายของคนไทยออกเป็น 3 ประเภทคือ เครื่องประดับประเภทที่แสดงฐานะ ใช้สวมใส่เพื่อความงามเป็นสิริมงคล และป้องกันภัยซึ่งให้ประโยชน์ทางใจแก่ผู้สวมใส่ และเครื่องประดับเพื่อความสวยงาม

บทความเรื่อง "ประวัติกายแต่งกายของคนไทย" จากวารสาร วัฒนธรรมไทย (2525 : 50-56) ให้ความรู้เรื่องการใช้เครื่องประดับตกแต่งร่างกายของคนไทยว่า เมื่อ พ.ศ. 400 ชนชาติไทยได้อพยพลงมาตั้งอาณาจักร อ้ายลาว ในสมัยนั้นคนไทยนิยมสวมแหวนนางเกด² ต่อมาในสมัยสุโขทัยใช้แหวนรัตเกล้า³ แต่แหวนคนสามัญจะทำด้วยทองเหลือง

¹ มณีหลังเบ็ช คืออัญมณีที่เจียรระไนเป็นรูปบนแฉาดหลังเต่า (คณิศา เลชะกุล, 2527 : 54)

² แหวนนางเกด คือแหวนที่ไม่มีลวดลายและอัญมณีประดับ ("ประวัติกายแต่งกายของคนไทย", 2525 : 56)

³ แหวนรัตเกล้า คือแหวนที่มีหัวเป็นทรงกรวยแหลม (ผู้วิจัย)

กรมศิลปากร (2525 : 6, 10) ได้รวบรวมความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องประดับตกแต่งร่างกายในสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ไว้ว่า คนไทยนิยมสวมแหวนเพชร การใช้เครื่องประดับของสตรีแตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าเป็นภรรยา บุตรหลานของข้าราชการขุนนาง เวลาอยู่บ้านมักไม่ค่อยแต่งเครื่องประดับ หรือแต่งเพียงชิ้นเล็ก ๆ แต่หญิงชาวสวนนิยมสวมสร้อยเส้นโต ๆ

หนังสือปักษิณวิทยาจากสยามจดหมายเหตุ (ม.ป.ป. : 21-27) กล่าวถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า พระองค์โปรดให้ริเริ่มสร้างดวงตราเครื่องราชอิสริยยศขึ้นใช้ โดยให้ลดความสำคัญของเครื่องลำดับยศอย่างโบราณลง และประเพณีการพระราชทานเครื่องลำดับยศนี้ได้ยกเลิกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ป. เหมชะญาติ (2525 : 235-236) กล่าวว่า คนสมัยโบราณนิยมสวมแหวนนพเก้า เนื่องจากเชื่อกันว่าแหวนนพเก้าจะนำคุณมาให้ผู้สวม คำกล่าวนี้ตรงกับผลการค้นคว้าของชยะพร เมืองแมน (2527 : 58-60) ที่ได้เสนอไว้ในบทความเรื่อง "การเลือกใช้เพชรพลอยประจำวัน เดือนเกิดของท่าน"

สมยศ สิงห์คำ และคณะ (2526 : 46-47) ได้เสนอบทความเรื่อง "นิทัศน์งานแบบประหัต" แสดงถึงค่านิยมในการใช้แหวนเป็นของหมั้นของคนไทยยุคปัจจุบัน

เรื่องการใช้แหวนเป็นของหมั้นนั้น พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ (2523 : 103-105) ได้กล่าวไว้ว่ามนุษย์นิยมใช้แหวนเป็นของหมั้นมาตั้งแต่สมัยโบราณและนับว่าเป็นวิธีสากล แหวนหมั้นเดิมไม่ได้ทำเป็นแหวนสวมนิ้ว แต่ทำเป็นห่วงวงกลมสำหรับรัดคอผู้หญิงที่แสงซึ่งมาได้ และเป็นห่วงที่ทำจากทองประดับด้วยเพชรพลอย ในอิตาลีใช้แหวนเป็นเครื่องหมายของการหมั้น เนื่องจากตัวอักษรของอิตาลีที่เขียนเป็นวงกลม หมายถึงไม่สิ้นสุด หรือชิวักัลปาวसान จึงใช้แหวนเป็นของหมั้นด้วยความหมายนั้น ส่วนกรีกใช้แหวนหมั้นด้วยความหมาย 3 ประการคือ ความสัมพันธ์ ความไม่แยกจากกัน และความไม่สิ้นสุด การนิยมสวมแหวนหมั้นในนิ้วนางมือซ้าย เพราะนักศาสนาบางคนเชื่อว่าเป็นนิ้วที่ติดต่อกับหัวใจและบางคนให้เหตุผลว่าเพราะเป็นนิ้วที่ปลอดภัยที่สุดและใช้งานน้อยที่สุด

2. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับแหวนที่ปรากฏในวรรณคดีไทย

กันเขารัตน์ สมิตะพินทุ (2529 : 135-140) ได้ศึกษา และเสนอ วิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาพัฒนาตัวละครในบทละครพระราชนิพนธ์ใน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" ผู้วิจัยพบว่า ในการพระราชนิพนธ์ เรื่อง สกุนตลา ใหม่ทุกครั้ง ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ได้ทรงปรับปรุงแก้ไขรายละเอียด เกี่ยวกับตัวละครต่างกันเล็กน้อย เนื่องจากเงื่อนไขในการแสดงละคร โดยเฉพาะ ในส่วนที่กล่าวถึงแหวน ส่วนตอนที่ 1 กล่าวถึง ตอนที่นางสกุนตลาไปเฝ้าท้าวทุขยันต์ แต่พระองค์จำนางไม่ได้ตามคำสาปของฤาษีทวารวดี และนางไม่มีแหวนที่พระองค์ พระราชทานไว้ด้วย เมื่อทรงพระราชนิพนธ์ส่วนที่ 2 ได้ทรงเพิ่มรายละเอียด ตอนที่ท้าวทุขยันต์พระราชทานแหวนให้แก่นางสกุนตลา ส่วนที่ 3 รายละเอียด เรื่องแหวนตรงกับส่วนที่ 2 ส่วนที่ 4 ทรงตัดตอนที่ท้าวทุขยันต์มอบแหวน ให้กับนางสกุนตลาออกไป แต่นำไปกล่าวในภายหลัง คือตอนที่นางอนุสุธาที่เลี้ยง นางสกุนตลาเล่าให้นางโคตมมีฟังว่า นางสกุนตลาได้แหวนจากท้าวทุขยันต์ นางโคตมมีจึงบอกว่าจะดูแลรักษาไว้อย่างดีไม่ให้แหวนหาย

ส. พลายน้อย (2534 : 22-24) กล่าวว่าอัญมณีในวรรณคดีมักจะมี เรื่องแหวนเป็นส่วนมากเช่น แหวนในเรื่อง รามเกียรติ์ ซึ่งพระอิศวรประทาน ให้แก่นางสีดาเป็นแหวนที่มีอำนาจมาก ทศกัณฐ์ใช้แหวนวงนี้เป็นอาวุธ ขว้างนกลงสู่คนบาดเจ็บสาหัส ก่อนตายนงสดาอยู่ได้นำแหวนวงเดียวกันนี้มา มอบให้พระราม ต่อมาพระรามมอบหมายให้หนูนานำแหวนดังกล่าวไปถวาย นางสีดา เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันกับนางว่าพระรามกำลังยกทัพมาช่วย แหวนใน วรรณคดีไทยอีกเรื่องหนึ่งคือ เรื่อง พระอภัยมณี เป็นแหวนที่มีราคาแพงมาก พระอภัยมณีและศรีสุวรรณได้มอบให้อาจารย์เป็นค่าเล่าเรียนวิชา

จากหลักฐานด้านเอกสารดังกล่าวข้างต้น เป็นที่สังเกตว่า เรื่องราวเกี่ยวกับแหวนซึ่งปรากฏในเอกสารโดยทั่วไปจะศึกษา รวบรวมเรื่อง แหวนที่ใช้ประดับร่างกายเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการวิจัย เรื่องแหวนในวรรณคดีไทย

ยังอยู่ในวงจำกัดเพียงไม่กี่เรื่อง ทั้งที่ผลการวิจัยพบว่าแหวนมีส่วนสำคัญต่อการผูกเรื่องทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างมีเอกภาพ และในขณะที่เชื่อกันก็ให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านด้วย เนื่องจากตระหนักในความสำคัญของแหวนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องแหวนในฐานะองค์ประกอบของเรื่องในวรรณคดีไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและลักษณะของแหวนที่ปรากฏในวรรณคดีไทย
2. เพื่อศึกษาวิธีการนำแหวนมาใช้ในวรรณคดีไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ความสำคัญของแหวนในฐานะองค์ประกอบของเรื่องในวรรณคดีไทย

ความสำคัญของถาวรวิจัย

1. ทำให้ทราบประวัติความเป็นมา และลักษณะของแหวนที่ปรากฏในวรรณคดีไทย
2. ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับวิธีการที่กวีนำแหวนมาใช้ในวรรณคดีไทย
3. ทำให้เห็นความสำคัญของแหวนในฐานะองค์ประกอบของเรื่องในวรรณคดีไทย
4. เป็นแนวทางในการศึกษาวรรณคดีไทยให้เข้าใจและเกิดอรรถรสมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของกาวิจัย

วรรณคดีที่นำมาศึกษาคือ วรรณคดีแบบฉบับประเภทร้อยกรองซึ่ง
แต่งในสมัยรัตนโกสินทร์ และมีข้อมูลเรื่องแหวนปรากฏอยู่ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
ในข้อตกลงเบื้องต้น จำนวน 16 เรื่อง ดังนี้

1. สมุทรโฆษคำฉันท์ ฉบับพระมหาราชครู สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
และสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส
2. รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
3. บทละครเรื่องอุณรุท พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
4. โคบุตร นิพนธ์ของสุนทรภู่
5. ไกรทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
6. ไชยเชษฐ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
7. มณีพิชัย พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
8. สังข์ทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
9. ควา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
10. สังข์ศิลป์ชัย พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

11. อิเหนา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
12. เสภาขุนช้างขุนแผน นิพนธ์ของกวีสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
13. ลักษณะวงศ์ นิพนธ์ของสุนทรภู่
14. สิ่งท้อกรภพ นิพนธ์ของสุนทรภู่
15. พระอภัยมณี นิพนธ์ของสุนทรภู่
16. ศกุนตลา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การวิจัยครั้งนี้ จะอาศัยข้อมูลที่ปรากฏในวรรณคดีไทยตามที่ระบุไว้ในขอบเขตของการวิจัยเป็นข้อมูลหลัก ส่วนข้อมูลที่ได้จากบทความ จดหมายเหตุ ฎหมาย และวรรณคดีไทยเรื่องอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ได้ระบุไว้ในขอบเขตของการวิจัย ถือว่าเป็นข้อมูลอ้างอิง
2. วรรณคดีไทยทุกเรื่องก็นำมาเป็นข้อมูลหลักในการศึกษา จะต้องมีการหาความสัมพันธ์กับแก่นเรื่อง สัมพันธ์กับโครงเรื่อง สัมพันธ์กับตัวละคร หรือสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องอย่างใดอย่างหนึ่ง หรืออาจจะมี ความสัมพันธ์มากกว่า 1 ประการ เช่น นอกจากแก่นเรื่องจะมีความสัมพันธ์กับโครงเรื่องแล้ว ยังอาจสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary research) และเสนอผลการวิจัยในรูปการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

1.1 รวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องแหวน และแหวนในวรรณคดีไทย จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการวิจัย

1.2 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบในการประพันธ์เรื่องในวรรณคดีไทย จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประมวลความรู้ ความคิดอันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

1.3 สืบค้นและคัดเลือกวรรณคดีไทยที่มีลักษณะตามเกณฑ์ในข้อตกลงเบื้องต้น เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ในขั้นตอนที่ 1 ตามประเด็นต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. ขั้นสรุปและอภิปรายผล

3.1 นำผลที่ได้จากการศึกษามาสรุป

3.2 อภิปรายผล เสนอความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะ